

CAPUT PRIMUM

DE IDEARUM NATURA ET EXISTENTIA

ARTICULUS PRIMUS

Notio et divisio idearum.

Præ oculis habere oportet, nomen *ideæ* non uno sensu ab omnibus usurpari; idque non solum verum est de idea generatim spectata, sed de ipsa quoque idea intellectuali. Philosophorum namque plurimi ideam intellectualem sumunt et habent tamquam aliquid ab ipsa perceptione vel actu intellectus distinctum: quorum alii ideam vocant ipsam rem seu objectum cognitum; alii repræsentationem intelligibilem et universalem rei, quæ intelligitur. Altera autem philosophorum pars, ideam ipsum actum seu perceptionem intellectus esse, autumant, quæ intellectualis perceptio, quatenus ad objectum cognitum refertur, *idea* dicatur; *intellectio* vero, quatenus ad potentiam intellectualem refertur.

Non igitur in æquivoco laboremus: atque ut verborum et rationum sensus, quibus in hac quæstione utemur, recte accipiantur et intelligantur, sequentia libet prænotare:

1.^m Idea intellectualis in genere sumpta est repræsentatio intellectualis objecti, quod per intellectum percipitur. Dicitur *intellectualis*, quia repræsentatio ista, quippe quæ respondere debet naturæ et conditioni potentiæ, quæ ipsa utitur, oportet, 1.º quod sit omnino immaterialis, sicuti est potentia intelligens; 2.º quod repræsentet objectum *universaliter* et non singulariter; aliter enim non distingueretur a repræsentationibus sensibilibus.

2.^m Duplicis generis existunt ideæ intellectuales. Quædam sunt, quæ objectum intelligibile repræsentant et continent, antequam actu cognoscatur per intellectum. Hæc est *idea impressa* Scholasticorum, quæ a D. Thoma frequen-

tius nuncupatur *species intelligibilis*, quandoque etiam *similitudo rei*.

Aliæ vero ideæ sunt illæ, quæ repræsentant objectum *ut cognitum*: dum namque intellectus actu percipit objectum aliquod, intus sibi efformat ideam, quæ exprimit et continet ipsam perceptionem, prout ad objectum terminatur. Hæc est *idea expressa* apud Scholasticos, quæ dicitur etiam frequenter *ratio rei*, *conceptus*, *notio*, *verbum mentis*, *conceptio*, *notitia*.

3.^m Idea impressa comparatur ad intellectionem tamquam principium formale ipsius: *principium*, quia determinat et movet objective intellectum ad operandum, et est id, a quo initium sumit intellectio; *formale*, quia est quasi forma determinans intellectum ad applicandam et exerendam propriam activitatem erga hoc objectum, potius quam erga illud. Idea expressa comparatur ad intellectionem tamquam terminus ipsius; sicut enim vox *homo* est terminus locutionis oralis, ita idea expressa sive notio hominis est terminus intellectionis, qua intelligitur homo.

4.^m Cum dicitur, ideas et species fieri et existere in nobis per abstractionem intellectus agentis, id accipiendum est tantum de ideis impressis sive speciebus intelligibilibus: nam, quod attinet ad expressas, cunctæ et semper per intellectum possibilem efformantur, cum nihil aliud sint quam terminus ipsius actus intelligendi, sive internum verbum mentis, quatenus exprimit et repræsentat objectum *ut cognitum*; ac proinde quatenus continet notionem seu conceptum rei, quem sibi intellectus intelligendo efformat.

5.^m Infertur ex dictis, eos, qui vel silentio prætermittunt, vel rejiciunt distinctionem inter ideas impressas et expressas, viam sibi ipsis præcludere ad solvendam quæstionem ideologicam ad mentem D. Thomæ; immo vero et ad suscitandam quæstionem quoad ideas innatas. Enim vero, si nullæ existunt ideæ impressæ ab expressis distinctæ, quæstio de ideis innatis sensu et significatione caret; quandoquidem postremæ, cum nihil aliud sint quam notionem, quas de rebus

efformat in se intellectus, dum eas intelligit, profecto per ipsum intellectum efficientur et ab ipso emanant, sicut ipsa-met intellectio.

ARTICULUS SECUNDUS

De existentia idearum.

THESIS

Revera existunt ideæ intellectuales, tum impressæ, tum expressæ.

Probatur 1.º ex omnibus his, quæ adduximus ad demonstrandum necessitatem et existentiam specierum sensibilium; eadem namque, immo major est necessitas ponendi ideas impressas quoad intellectum, quippe qui est magis remotus ab objectis materialibus quam sensus. Sed præterea

Prob. 2.º directe. Intellectualis perceptio non existit, nisi quatenus res, quæ percipitur, intellectui conjungitur, ad ipsum trahitur, et in eo existit; atqui hæc conjunctio rei cognoscendæ cum intellectu cognoscente fieri nequit nisi per ideam impressam; ergo... Min. ex eo probatur, quod prædicta conjunctio perfici non potest 1.º neque per ipsum intellectum; tum quia ex seipso est indifferens ad hoc vel illud objectum: tum et maxime, quia ipsius actio, utpote essentialiter immanens, ad objectum extra animam non transit, sed in ipsa potentia recipitur et manet; 2.º neque per ipsum objectum, saltem dum est aliquid ab anima distinctum; neque enim arbor, ex. gr., intellectum meum ingreditur secundum propriam existentiam et substantiam, dum illud mente capio; 3.º neque denique per præsentiam objecti in repræsentatione sensibili; tum quia facultas nobilior et superior, ut est intellectus, requirit etiam modum repræsentationis nobiliorem ipsi respondentem; tum maxime quia res externa, prout in sensu existit, repræsentatur cum forma singularitatis, dum vero intellectui objicitur, ipsi sistitur sub forma

universalitatis. Ergo admittere opus est rem aliquam, quæ rem externam menti conjungat, sistat atque repræsentet absque conditione singularitatis; atque hæc ipsa est idea impressa.

Quoad ideas expressas nulla difficultas esse potest, cum nihil aliud sint quam ipsum verbum mentis, quod nobis in-
tus loquimur, dum objectum aliquod intellectu cognoscimus. Nullus porro inficiari potest, non solum hujusmodi internum verbum in nobis formari et habitualiter conservari, sed ab ipso actu intellectus aliqua ratione distingui realiter: sicut enim hæc vox *arbor* ore prolata distinguitur ab ipsa locutione vel ab actione, qua profertur; ita similiter notio sive idea expressa, quæ nobis repræsentat et offert arborem ut cognitam, distinguitur ab ipsa actione, qua arboris naturam percipimus.

Corollarium:

Ergo ideæ intellectuales non sunt objectum rationis humanæ, ut voluit Plato cum aliquibus ex ontologis, sed medium cognitionis intellectualis. Equidem, si de idea impressa sermo sit, ejus est munus sistere et repræsentare intellectui objectum percipiendum sub forma universalitatis, simulque proinde determinare objective actionem intellectus possibilis: unde species impressa haberi potest ut effectus seu terminus intellectus agentis, simulque ut principium formale actionis intellectus possibilis. Si vero de expressa sit sermo, ea ad objectum ipsum cognitum necessario refertur; dum enim naturam arboris intelligo, intellectio ista ad ipsam naturam arboris extra me existentem terminatur, ad quam refertur, quam continet, et quam repræsentat notio sive idea interna, qua exprimo naturam arboris ut cognitam. Utraque igitur idea essentialiter objectiva est: ac proinde merito docet D. Thomas, ideas non esse id, *quod* cognoscitur; sed id, *quo* aliquid per intellectum cognoscitur.

SOLVUNTUR OBJECTIONES

Objic. 1.º Ideæ intellectuales, sive impressæ illæ sint, sive expressæ, in intellectu ipso solum existunt, ex dictis; sed quod in intellectu solum existentiam habet, est ens rationis, ac proinde nihil a parte rei; ergo...

Resp. dist. min. Si habeat solum *existentiam objectivam* in intellectu, conc.; si habeat præterea *existentiam realem*, neg. Ideæ itaque intellectuales entia rationis appellari queunt, quatenus in ipsa ratione seu facultate intellectiva et non extra existunt et recipiuntur; ita tamen, ut habeant propriam naturam realem, sicut habent ipsæ actiones rationis; sunt enim accidentia quædam realia, quæ intellectum realiter fœcundant et perficiunt.

Instab. Si ideæ intellectuales essent entitates reales in intellectu receptæ, inutiles forent ipsi ad intelligendum: ergo...
Prob. ant. Res singularitati et individuatiõni subjecta intellectionem universalem nequit producere seu determinare; sed præfatæ ideæ, si in intellectu inveniuntur, singularitati et individuatiõni subjiciuntur; ergo...

Resp. neg. ant. Ad prob., dist. maj. *Si singularis sit, tam quoad existentiam, quam quoad vim repræsentandi*, conc.; *secus*, neg. Idea ergo intellectualis vim habet repræsentandi objectum absque singularitate, ac proinde universalitate gaudet quoad esse repræsentativum, quamvis in seipsa et subjective singulare ens sit, ut quodlibet aliud. Nec vera ulla difficultas hic subesse potest apud ipsos adversarios; quandoquidem fateri coguntur, intellectum ejusque actum singulares res esse, et tamen objecta ut universalia percipere.

Obj. 2.º Ut idea impressa determinare possit actum intellectus circa objectum per eam repræsentatum, opus erit, ut intellectus prius cognoscat et sciat, talem ideam repræsentare tale objectum; atqui id dici nequit, tum quia idea impressa jam tunc inutilis foret, tunc quia mens, dum intelli-

git, non ideam sive speciem intelligibilem, sed objectum ipsum reale intelligit; ergo...

Resp. neg. maj. Cum enim idea impressa ex sua ipsa natura sit repræsentativa et quasi imago intelligibilis objecti; opus non est, ut mens ipsam percipiat, antequam objectum percipiat per eandem repræsentatum. Dupliciter mens hominis movetur et fertur in ideam impressam: 1.º quatenus est repræsentatio alterius; 2.º quatenus est *res* quædam, quæ propriam habet naturam et modum existendi, sicut alia entia. Dum igitur intellectus *directe* aliquid intelligit, fertur in speciem intelligibilem priori modo, seu quatenus est mera repræsentatio objecti, quod percipitur. At, dum post actum directum intellectus elicit, ut potest, actum reflexum, tunc ferri potest in speciem hujusmodi, ut *res* quædam est. Quod non absimiliter accidit in ipso intellectu actu, qui, si sit directus et quatenus est directus, est veluti *medium*, quo intellectus ab objectum fertur illudque attingit: at ipsemet intellectus per reflexum actum fertur ad priorem actum directum, ipsumque attingit, non jam ut *medium*, sed ut *rem* quamdam et objectum cognitum.

Obj. 3.º Idea expressa nihil est aliud quam ipse actus intellectus; ergo ideas ejusmodi habere non oportet tamquam accidentia realia, quæ contineant et repræsentent objectum ut cognitum.

Resp. neg. ant. Probabilius namque ad minus est, ideas expressas, eo sensu, quo a nobis prius acceptæ atque exhibitæ sunt, esse aliquid ab ipsa perceptione intellectuali realiter distinctum. Etenim indubium videtur, hujusmodi ideas sive notiones rerum alte mente defixas et conservatas nos habere quoad plurima objecta. At vero e converso perceptiones intellectuales in mente tunc solum existunt, dum actu eliciuntur; atque proinde desinunt esse, ex quo cessat actualis consideratio objecti; et tamen, qui scientiam aliquam dicit et habet, ex. gr., geometriam, quamvis nihil actu de ea ejusve objectis cogitet, non idcirco scientiam geometriæ amittit.